

Irgalmasság cselekedetei 3 Idegenbefogadás (Zsid 11,13)

Eddigi életem kétharmadát nem a születésem helyén, sem az országában éltem le, hanem azokon kívül. Azóta vagyok idegen az idegenségben. Ennek megfelelően vannak bőséges tapasztalataim annak minden előnyéről és hátrányáról. S bár a turisztikai fogyasztás világában elmosódott a „haza“ meg az „idegen“ határa, azért előbb-utóbb rájövünk arra, hogy mégiscsak különbség van a kettő között. Idegen vagyok és mindig vannak, akik – így vagy úgy – emlékeztetnek erre. És bennem is vannak előítéletek a számomra idegen elfogadásával szemben. Ahogy Jézus az idegenhez való viszonyunkat értelmezi, az sem nélkülözi ezt a feszültséget, de egyben túl is mutat rajta: „Jövevény voltam és befogadtatok...“ illetve „és nem fogadtatok be“.

1.

Úgy tudjuk, hogy az idegenekkel és a velük való bánásmóddal már az antik világ vallási és kulturális köreiből is bőségesen foglalkoztak. Az idők folyamán kialakult „természetes“ közösségek – mint például család, törzs, nép – bizonyos kört vontak maguk köré, amelyben a maguk élete zajlott. Ettől szükségszerűen különböztették meg a rajta kívülit, mint mást, mint idegent. A nem hozzájuk tartozót és elkülönültet. A két „tábor“ viszonyát alapvetően a bizalmatlanság és a gyanakvás, ha nem az ellenségeskedés jellemezte. Falun nőttem fel és még a – bizonyos értelemben modernnek nevezhető – időmben is, nem volt ajánlatos a falunk bálján más falubeliek megjelenése. Ők ott – esetleges baráti kapcsolatok ellenére is – idegen testet jelentettek és ennek megfelelő volt a megítélésük és fogadtatásuk is.

Az idegen képe, amelyet a Szentírásból ismerünk, ennek megfelelően sokrétű és összetett. Ha tehát valaki a jövevény befogadásának kötelezettségét a teljes Bibliából akarja levezetni és igazolni, annak ajánlatos felhívni a figyelmét az érezhető különbségekre is. Például a bölcs Salamon királyról azt tudjuk meg, hogy idegenekért is imádkozott Istenéhez (1Kir 8,41-43), sőt még templomot is épített nekik Jeruzsálemben (1 Kir 11,7). Pedig ez – az Ószövetség általános szemlélete szerint – az egy igaz Istennel kötött szövetség felmondását jelentette. Ugyanakkor ismeretes, hogy a zsidóságnak mindmáig milyen feszült a kapcsolata az országán belül élő samáriaikkal vagy éppen jelenleg a palesztinokkal. A Babilonba elhurcoltak elismerték, hogy Isten a zsidóságon kívüli, tehát idegen népekre is kiterjesztette igényét („...benned ajándékozom meg ... világosságommal a nemzeteket...“ (Ézs 42,6), de még a fogságból magukkal hozott, nem zsidó feleségeket és gyermekeket is elűzte Ezsdrás, nehogy azok tisztátalanná tegyék a népet (Ezsd 9,2).

A próféták szinte versenyeztek abban, hogy melyikük ítéli el hevesebben az idegenek szokásait, a velük való házasságkötést és főleg a vallását. De milyen más szellem árad abból a figyelmeztetésből, hogy „szeressétek a jövevényt...“ (5 Móz 10,19) – vagy: „Olyan legyen a köztetek tartózkodó jövevény, mint a közületek való bennszülött. Szeressétek, mint magatokat“ (3 Móz 19,34).

Ezt a sokszínűséget tükrözi még az a szó is, amelyet a bibliai nyelvek a jövevény megnevezésére használnak. Egyfelől jelenti a mást, az idegent, a külföldit, másfelől a vendégségbe jött barátot is. Ezt örökölte meg a latin nyelv is, amelyben a *hospes* szó mindkettőt jelenti. Mint hogyha csak szeretnék leolvasni a várható jó eredményt: az idegennek nemcsak helye van közöttünk, de – adott esetben – meg barátunkká is lehet.

2.

Ha most már azt kérdezzük, hogy Jézusnál mekkora a súlya a jövevény befogadása követelményének, akkor több válasz is lehetséges. Ahogy azt már az etetés-

ítatás esetében is láttuk, Jézus a z o n o s u l a jövevényvel. Ő maga az idegen. Ahogy azt János evangéliumának nagy himnusza mondja: „...saját világába jött és az övéi nem fogadták be őt...“ (Jn 1,11). Ezt pedig nem csupán mások mondták róla, de erről tanúskodik saját, kesernyés kijelentése is: „A rókáknak barlangjuk van és az ég madarainak fészük, de az Emberfiának nincs hová fejét lehajtania“ (Lk 9,58). Sajátos feszültség van már emberré lételében is: Isten azért küldte őt, hogy az ő jó képviselője legyen embervilágunkban, de ő mindmáig idegen test abban. Egyházának – minden más tévtanokkal szemben – az az elsőrendű feladata, hogy feloldja ezt a feszültséget. Jézus él és itt van közöttünk, mert mi „láttuk az ő dicsőségét, mint az Atya egyszülöttjének dicsőségét“ (Jn 1 14). Tanúi kell legyünk, mert minden kísérlet, amely őt gettóba szeretné zárni, a mesevilágba helyezni, sőt még a létét is megkérdőjelezni, – meddő erőlködés. Jelenlétéről nem csak evangéliumaink tanúskodnak, hanem hívő milliók naponkénti tapasztalatai is. Idegensége ellenére is arra tart igényt, hogy benne Isten arcát ismerjük meg. „Aki engem lát, látta az Atyát“ – mondta egyszer a tanítványainak, de azt sem rejtette véka alá, hogy ő nem e világból való. S ilyen „idegenként“ lép elénk a szállást kérő jövevényben is.

Amikor Jézus az idegenek befogadásáról szól, az mégis csak különbözik attól, ahogy az az Ószövetségben olvasható. Ott is szó van az idegen szeretetéről, mégpedig a „tízparancsolat követelményei“ között (3 Móz 19,34). Ez tehát törvény, amelyet az isteni szövetségkötés alapján t e l j e s í t e n i k e l l . S ez még akkor is igaz, ha – joggal – kérdezhetjük, hogy lehet-e elrendelni, sőt megparancsolni a szeretetet?! Jézus ezt másképpen látja és távolról sem valami új, jogi paragrafus szerinti teljesítményt kíván. Ezt főleg példázataiban világítja meg legjobban. Emlékezzünk például az irgalmas samáriairól elmondottakra. Semmi sem írja elő neki, nem is kötelezi a félholtan fekvő megsegítésére. De, ahogy azt az egyébként szűkszavú leírásból láthatjuk, a beteghez való hozzányúlását és minden lépését az elesett helyzete határozza meg. Annak pedig indító rúgóját egyetlen szó adja meg: megesett rajta a szíve! Világos, hogy más dimenzió ez, mint ahogy mostanában az UNO általános érvényű paragrafusokba kívánja gyömöszölni a menekülés jogát és a kötelező segítségnyújtást. Ha ezt a törvény szigorával akarja megvalósítani, akkor csak nehezen hivatkozhat(na) a Jézus szándékára. Akinek megesik a szíve, azt a szeretet indítja az irgalmasság tetteire. Nyilván ebbe az irányba mutat még az az íge is, amelyet Jézus használt: *befogadtatok*. Értelemszerűen ezt így is szabad kiegészíteni: befogadtatok házatokba, családi körötökbe. Sikerülhet ez szeretet nélkül? Parancs, törvény, rendelkezés, paragrafus teljesítménye soha ezt pótolni nem tudja.

Jézus szándékának radikalitása éppen abban van, hogy ebben a kérdésben is a szívnek kell elsőséget biztosítani. Ha mindenkori idegenek befogadását vagy elutasítását pusztán faji, népi, gazdasági vagy politikai megokolással tesszük, az már eleve annak jele, hogy Jézus ajánlatát rossz összefüggésbe hozzuk. Ő más összefüggésre hívja föl a figyelmet: a szeretet indította irgalmassági cselekedeteknek nagy nyomatókat ad, hogy ő ezeket az isteni döntés fényébe helyezi. Erre utalt azzal, ahogy beszédét kezdte: „Amikor pedig az Emberfia eljön ...összegyűjtenek elébe minden népet...“ (Mt 25,31). S a kettéosztott emberiség megítélése pontosan az irgalmasság tetteinek megtétele vagy elmulasztása alapján történik majd. Azok megtételében tehát nem csupán mindennapi jelentéktelenségekről van szó, hanem az örök éltünket meghatározó tettekről. Ezek alapján hangzik el a döntés is: „Jöjjetek, örököljétek ...az országot...“ – illetve: „Menjetelek előlem... az örök tűzre...“ Életről-halálról van itt szó, amit nem szabad félvállról vennünk.

3.

Ugye szükségtelen hangsúlyoznunk, hogy az irgalmasság cselekedeteinek ilyen megítélést meghatározó szerepét alig is vesszük számba. Csendben elsiklunk fölötte és

az egészszet amolyan régmúlt, „apokaliptikus“ gondolkodás itt maradt csökevényének tartjuk, amelynek semmi helye mai világszemléletünkben. Sokan mások azonban határozottan elutasítják, sőt meg is támadják. Előszóval hivatkoznak a vallásosságunkban még ma is eluralkodó félelemkeltésre, az ítélettel való riogatóra. Ilyen volt az a szerző, aki – szigorú nevelésben részesülve, fellázadt az ilyen „Nagy Testvér“ (big brother) Istenkép ellen, aki mintegy csak arra vár, hogy megjutalmazza a földön jól teljesítőket és keményen megbüntesse a mulasztókat. Elkeseredetten „Istenmérgezés“ című könyvében kívánt végérvényesen leszámolni nemcsak a saját múltjával, de a kereszténységgel egyáltalán.

De valljuk be, hogy mi sem vagyunk mentesek a kétségektől! Nem mond ez ellent a Jézus által meghirdetett örömhírnék? Vagy talán csak valami korabeli világvég- és ítélet-képet használt itt föl Jézus, amivel az Isten országa komolyságát szerette volna nyomatékosítani? Nem szabad azonban elfelejtenünk, hogy Jézus az irgalmasság cselekedeteinek megítélését, hogy úgy mondjuk, a maga hatáskörébe helyezte. „Az én Atyám mindent átadott nekem“ – mondta egyszer (Mt 11,27). Tehát az ítélet jogát is. Sokan ismerik a középkori egyház nagy rémisztőjét, Celanoi Tamást, aki „Ama nap, a harag napja“ kezdetű énekében minden borzalmat felsorol, ami „ama napon“ vár ránk. Több versszakos költeménye rémálmokat idézhet elő még ma is a hívő emberekben. Jézusnak azonban csak amolyan „ügyvédi“ szerepet oszt ki: „Édes Jézus, szánj meg engem...“

Jézus azonban nem rémisztgetett. Az utolsó ítéletben ő nem a védőügyvéd padján ül, hanem a b í r ó székében. Ahogy ő maga mondta: „az Emberfia odaül dicsősége trónjára“. Pál apostol ebben reménykedve írhatta Korintusba, hogy „mindnyájunknak igazi mivoltunkban kell megállnunk a Krisztus ítélőszéke előtt“ (2 Kor 5,10). Vagyis, aki megígérte, hogy velünk van a világ végezetéig, aki ott van közöttünk, az ítéletkor sem válik zsarnok, korrump bíróvá, hiszen azt akarja, hogy az övéi ott legyenek, ahol ő van, tudniillik az Isten örök közösségében.

Ez a mi reménységünk, hogy ismeri jövevény voltunkat is. Hogy mi is gyakran állunk zárt ajtóknak, határoknak előtt, mert a belül élők megtagadták befogadásunkat. Meg azt is, hogy nekünk sem sikerült mindig enyhíteni azok elesettségét, akik jövevénytársaink voltak. Jézus megbízásán nem változtathatunk, annak érvénye ma is fennáll. Mindegyikünknek kell leplezetlenül felelnie tetteiért vagy mulasztásaiért. Számunkra esetenként csak a bűnbánók vallomása áll rendelkezésre: „Kontárok voltunk mindahányan/ S az évek szálltak, mint a percek/ Véred kiomló harmatával/ Irgalmazz nekünk, Jézus herceg.“ (Villon, Haláltánc ballada) Ámen

Gémes István